

Esbart Català de Dansaires: més de cent anys d'història 1939 – 1948

Obres a la ciutat: 1939. Retirada del monument a Rafael de Casanova. Canvi de noms de carrers 1940. Continua la retirada de monuments: el de la República, del Dr. Robert, de Pau Claris, de Francesc Layret i d'altres així com el canvi de noms dels carrers 1942 Construcció de l'edifici Olivetti a la Plaça de les Glòries 1944. Expropiació i enderrocament del Teatro-Circo Barcelonés, al carrer Montserrat 1945. Cessió del Palau Güell a la Diputació de Barcelona 1947. Tancament i enderrocament del Teatre-Circ Olympia de la Ronda de Sant Pau 1949. S'obre el reformatori per a joves del carrer Wad-Ras 1950. Es col·loca l'estàtua de Ramon Berenguer, obra de Josep Llimona, a la Via Laietana	Política i govern: 1939. El 26 de gener cau la ciutat a mans de l'exèrcit franquista. Miquel Mateu Pla és nomenat alcalde. Tancament d'institucions. Afusellaments continuats 1940. Continuen els afusellaments, entre ells el de Lluís Companys detingut a França per la Gestapo. Visita oficial de Henrich Himmler, banderes nazis a tots els edificis oficials 1942. Visita de Franco a la ciutat 1944. Continuen els afusellaments al Camp de la Bota 1945. Josep Maria d'Albert i Despujol és nomenat alcalde 1946. Explota un artefacte a la Universitat de Barcelona el "Día del Estudiante Caído". Arriba al port el vaixell Plus Ultra des de les Filipines amb repatriats espanyols 1947. Visita de Franco i d'Eva Perón 1948. Derogació de l'Estat de guerra 1950. Es constitueix la SEAT (Sociedad Española de Automóviles de Turismo)
Inauguracions: 1940. Comencen a aixecar-se els monuments dels franquistes com el de la Victòria a Pg. de Gràcia-Diagonal 1941. S'inaugura el monument a la Legión Cóndor a la Diagonal, Museu Marítim, Institut Botànic, Teatre Comèdia, Cine Roxy i Restaurant Amaya i es reobre el museu d'Art de Catalunya	Vida ciutadana i cultural: 1939. Prohibició de l'ús del català. Tancament de la majoria dels diaris 1940. Tornen a publicar-se el <i>Diari de Barcelona</i> i la <i>Hoja del Lunes</i>. 1941 De l'Estació de França marxen obrers espanyols cap a les fàbriques d'armament alemanyes. Primer Salón de la Moda

1942. Obren les Galeries Maldà i la sala de festes Rigat	Española
1943. Museu d'Història de la Ciutat i cine Avenida de la Luz	1942. Torna la Fira de Mostres
1945. Creació del Museu d'Art Modern	1943. Bescanvi de presoners de la 2a Guerra Mundial al Port. Prohibició del Carnaval
1948. Inauguració de l'Institut de Estudios Hispánicos com a resposta del règim a l'Institut d'Estudis Catalans	1944. Al Palau de la Música primer concert de l'Orquestra Municipal de Barcelona dirigida per Eduard Toldrà i primer concert de Victòria de los Ángeles. Arriba la penicil·lina al país
1949. Els estudis de Radio Nacional de España	1945. El dia de Sant Jordi es penja una senyera a una de les torres de la Sagrada Família
1950. Inauguració del Palau d'Esports al carrer Lleida	1946. Una gran nevada deixa la ciutat sense telèfon ni telègraf
	1947. Fundació de l'Institut Barraquer d'Oftalmologia. Entronització de la Mare de Déu de Montserrat organitzada per la Comissió Abat Oliva, primera manifestació catalanista des de la guerra. Primer concert de la Coral Sant Jordi dirigit pel seu fundador Oriol Martorell
	1948. Constitució de Dau al Set, primer moviment avantguardista d'art català de la postguerra. Primer vol comercial Barcelona-Nova York. Primeres proves de la televisió a la Fira de Mostres. Mor Pompeu Fabra a l'exili.
	1949. Tanca el Café Suizo de la Rambla
	1950. Estrena de <i>Lo que el viento se llevó</i> al cinema Windsor

Com una premonició, pocs dies abans de la Batalla de l'Ebre s'escriuen aquelles darreres paraules al *Llibre d'Actes 1923-1938* que, evidentment, quedarà sense acabar.

Un cop la desfeta republicana és una realitat, els components de la Junta Directiva decideixen mantenir inactiu momentàniament l'Esbart Català de Dansaires. Els homes que encaren l'etapa fosca de la postguerra més immediata són els que ocupen els càrrecs resultants de la renovació feta a la darrera Assemblea General de socis celebrada el dia 31 de gener de 1937, ja que l'any 1938 ja no s'és a temps de convocar-la.

La presidència l'ocupa Josep Ventura, després de la renúncia al càrrec d'Antoni Casalí que l'ha ocupat en tres ocasions (1909-1914, 1921-1924, 1928-1937) i per un espai temporal de vint anys. La vicepresidència recau en Carles Gállego i a la resta de càrrecs hi trobem Manuel Vidal en el de secretari, Pere Villes com a sotssecretari, Francesc X. Vilaresau en el càrrec de vocal de propaganda i Ramon Sesé en el de vocal administrador. Felip Blasco continua com a mestre de dansa i Ricard Llansà com a director musical.

Els membres d'aquest equip, amb l'ajut d'altres companys que en aquest moment no són a la Junta, tanquen l'entitat i la deixen públicament inactiva, ordenen i organitzen el patrimoni de l'Esbart i se'n fan càrrec, assumint personalment una part del patrimoni per guardar-lo als seus domicilis particulars. D'aquesta manera, el vestuari es guarda a casa d'en Ramon Sesé, la Secretaria a casa d'en Pere Villes, i Josep Ventura, com a màxim responsable de l'Esbart Català de Dansaires, assumeix el patrimoni documental, bibliogràfic i també la Senyera de l'Esbart Català de Dansaires.

L'estendard tardomodernista amb el dibuix obra d'Apel·les Mestres, amb les quatre barres vermelles sobre fons daurat, és emparedat a casa de Josep Ventura per tenir-lo en un lloc ben segur. Allà reposarà, com tants altres objectes i persones que passen anys entre les parets de molts habitatges barcelonins, fins que es presenti el moment adient de tornar-lo a treure a la llum pública, oportunitat que no es presentarà de manera segura fins l'any 1958 amb motiu del cinquantè aniversari de l'Esbart.

El llarg camí de la postguerra immediata

Públicament, l'Esbart Català de Dansaires ha deixat de tenir activitat. No participa en cap acte públic, ni a Barcelona, ni a cap altre indret de Catalunya. No hi ha registre d'activitats, no hi ha actes de juntes directives, no hi ha res més que el testimoni oral de tots aquells i aquelles que ho van viure. En realitat, però, l'Esbart Català de Dansaires continuava l'activitat, això sí: de portes endins. Deu anys més tard, el Secretari Francesc X. Vilaresau, en el primer paràgraf de la memòria titulada *Breu resum de l'excursió de l'Esbart Català de Dansaires a Figueres* feta el dia 8 de maig de 1948, ens ho explica d'aquesta manera:

«L'Esbart Català de Dansaires ha donat fe de vida, no estava mort, ni dormia, treballava i això ja ho sabem prou bé nosaltres, però comptats eren els que ho sabien que anàvem fent i aquests han estat els que han fet que el seu nom tornés a ésser imprès en lletres de motlle i donar-hi publicitat».

No obstant això, els projectes iniciats o previstos per als anys 1938 o 1939 s'han d'abandonar. La proposta de viatge a París per assistir a l'exposició universal, amb una ballada al jardí de la delegació de la Generalitat de Catalunya (el Pavelló de la República dissenyat per en Sert), queda cancel·lada i amb ella totes les activitats públiques de l'entitat. El llibre sobre la història de Barcelona encarregat a Aureli Capmany encara no ha vist la llum, malgrat que l'encàrrec era ferm tant pel que fa al contracte amb l'autor, com a la inversió feta en il·lustracions i impremta.

Aureli Capmany es refereix a l'etapa grisa de la postguerra en la intervenció que fa l'any 1948 a l'acte d'homenatge que li ret l'Esbart Català de Dansaires amb motiu del seu vuitantè aniversari:

«Dissortadament, aquella vida pròspera es trobà abatuda pels esdeveniments desagradables que tots sabem; que l'obligaren a restar inactiu un llarg temps, però, si el foc de l'entusiasme quedà esmorteït, quedà un caliu, que no s'apagà del tot. En Blasco acompanyat de tres o quatre que sentien el mateix afecte per la nostra dansa, l'han mantingut, com unes noves vestals, ocult sota les cendres.

Revinguda la calma, esperançadora d'una desitjada tranquil·litat, aviat procuraren cercar l'ajut de nous elements per reprendre la tasca suspesa els quals no es feren sords a la crida i ventades les cendres del caliu, prompte ha estat possible que retornés a la vida el que semblava havia mort. Mercès a aquests successors l'obra pretèrita s'ha pogut continuar, i avui amb ocasió de la present data, han testimoniat l'afecte envers el qui havia estat mestre i precursor d'aquesta obra.»

Es fa evident que després d'uns anys plens d'activitat al costat de la societat catalana i del govern català republicà, amb el qual l'Esbart ha actuat com a formació oficial sense tenir-ne però el reconeixement publicat, l'Esbart Català de Dansaires, en el millor dels casos, havia de patir una etapa d'existència invisible.

L'exèrcit franquista entra a Barcelona el 26 de gener de 1939 i el 6 de febrer completa l'ocupació de Catalunya; el dia 1 d'abril Franco signa el darrer comunicat o *parte de guerra* i proclama la victòria del *Ejército Nacional*. La vida dels barcelonins és difícil i dura. Apartats de la feina alguns, altres sense menjar, amb famílies dividides, sense matèries primeres per continuar negocis i activitats empresarials i amb la xarxa d'associacions desfeta altre cop. Fam, fred i tristor.

Durant els anys 1939 i 1940 s'esdevenen uns fets que colpegen el sentiment de país: Lluís Companys és afusellat al Castell de Montjuïc i el document *El uso del idioma Nacional en todos los servicios públicos* prohibeix l'ús de la llengua catalana.

No obstant això, l'any 1941 es materialitza un projecte llargament proposat i desitjat. Enmig de la invisibilitat i l'aturada forçosa, Aureli Capmany, Josep Ventura i altres socis donen forma a l'*Arxiu de dansa tradicional catalana*. És aquell projecte exposat per primer cop l'any 1910 a l'Ateneu Barcelonès i presentat, sense sort, posteriorment, davant de les autoritats de la Mancomunitat de Catalunya, de l'Ajuntament de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya, que malgrat reconèixer el seu interès mai no es decideixen a incloure'l en els seus programes, ni a assumir-lo econòmicament.

Altres cop, la veu d'Aureli Capmany ens ho relata:

«Com sia que tingués fet per al meu ús particular per a orientar-me en els treballs dedicats en aquesta especialitat un INDEX alfabètic de diverses informacions relatives a la dansa, acompanyat d'un apèndix topogràfic i un altre musical, va ésser-me sol·licitat per dit Esbart extreure'n una còpia, al que vaig accedir a qual efecte varen ésser adquirides unes cèdules en les que hi figura el nom Esbart Català de Dansaires.

Trobant-se aquest l'any 1941 en un període d'inactivitat el seu President Josep Ventura, que tenia en custòdia l'esmentada còpia junt amb la biblioteca i altres objectes de propietat del Esbart, entenent que si bé era útil per a ús particular el susdit INDEX, en canvi resultava

insuficient com a dipòsit documental, a causa de que hi figuraven solament les notícies d'on es trobaven els documents. Llavors ell em demanà omplir aquest buit, oferint-se a ajudar-me per a portar-lo a definitiva solució, completat amb els materials que jo tenia aplegats, i posar-los en ordre que permetessin poder-los examinar, el que vaig també accedir.

Així la dita oferta acompanyada de la cooperació dels col·laboradors citats en el prefaci em va decidir a emprendre la tasca que fou començada el dia 22 de maig de 1941.»

La tasca es duu a terme al domicili de Josep Ventura situat al carrer de Montsió, entre l'avinguda del Portal de l'Àngel i la Via Laietana. Allà es reuneixen, tarda rere tarda i vespre rere vespre, Capmany, Ventura i la resta de col·laboradors. Capmany fa de director del projecte, Ventura s'ofereix per a qualsevol tasca necessària i per coordinar l'equip humà que hi col·labora.

Tal i com consta en els textos preliminars de *l'Arxiu de dansa tradicional catalana*, algunes persones van invertir moltes hores per donar-hi forma i coherència, a més d'Aureli Capmany i Josep Ventura. Francesc X. Vilaresau és la mà que reescriu la informació, Ricard Llansà hi posa l'esforç de transcriure les melodies i finalment Joan Mª Ribera, Emili Planes i Juli Alguer són els autors dels gràfics.

L'Arxiu de dansa catalana conté uns textos preliminars titulats *Una mica d'història*, *Adicions* i *Prefaci*, signats per Aureli Capmany. En el primer apartat ens explica la història del projecte, al segon esmenta les persones que l'han dut a terme i, en el darrer, el més important: la voluntat de convertir *l'Arxiu de dansa tradicional catalana* en una eina a l'abast i al servei de tothom.

L'Arxiu de dansa tradicional catalana conté informació sobre més de dues mil danses i està organitzat en tres índexs principals i dos de complementaris a més d'una sèrie d'apèndixs segons es descriu al final del present capítol.

L'any 1942 porta l'Esbart Català de Dansaires a traslladar-se, només per fer-hi els assaigs però no per establir-hi la secretaria ni per instal·lar-hi el patrimoni, a la seu de l'Ateneu Obrer situat al número 12 del carrer Montcada, a l'edifici conegut com el Palau dels Marquesos de Llió. La possibilitat de fer-hi els assaigs a canvi d'una quantitat econòmica no massa elevada és una solució per l'Esbart per aconseguir tenir una certa sensació de normalitat i continuïtat tot i les dificultats del moment. Els assaigs es realitzen a la planta principal de l'edifici, a la sala noble del bell palau amb ornamentacions del segle XVIII encara en molt bon estat, sota la direcció acurada i estricta de Felip Blasco.

Poc a poc, i com qui no vol la cosa, l'Esbart intenta sortir del pou sense fons causat per la Guerra Civil espanyola i intenta mirar cap el futur amb una certa i escadussera normalització. Amb assaigs però sense activitat pública, l'entitat continua amb les seves funcions socials de trobada, intercanvi d'experiències i es converteix, també, en un nucli de resistència catalanista. A la sala habilitada pels assaigs, mentre Blasco fa ballar els dansaires, les mares s'expliquen la vida i els problemes. Moltes vegades es fan sense permís governatiu, cosa que fa que algun dansaire s'hagi de situar en una de les finestres per observar el carrer i avisar si apareix algun membre de les forces públiques. La sort es troba de la seva part en no patir cap denúncia per activitats sospitoses.

Gràcies a l'anada a l'Ateneu Obrer, ingressen a l'Esbart els germans Palouzié, el pare dels quals és l'encarregat de vetllar pel manteniment de l'edifici i vigilar el comportament dels alumnes que assisteixen als cursos programats per l'Ateneu. Aquesta feina fa que la família Palouzié visqui al mateix Palau del Marquesos de Llió. En un perllongament de la seva jornada laboral, el pare també ha d'obrir l'Ateneu als dansaires de l'Esbart Català perquè assisteixen als assaigs i tenir cura que en acabar l'assaig tots marxin cap a casa per tancar la gran porta de fusta del carrer Montcada i anar a dormir a les seves estances. Un cop Palouzié coneix als dansaires, les mares, en Felip Blasco i els components de la Junta Directiva, acaba encarregant la feina d'acomiar-los i tancar l'edifici al seu fill, en Josep. Això fa que tant ell com el seu germà Maurici i la seva germana Rosa acabin ballant a l'Esbart: primer es queden a mirar una mica l'assaig, després es relacionen amb els nois i noies i finalment s'acaben incorporant a l'entitat, on a la llarga exerciran diverses responsabilitats i càrrecs a la Junta Directiva, especialment en Josep que ocuparà tres cops el càrrec de President.

A l'Ateneu, l'Esbart rep la visita d'Aureli Capmany, Joan Amades, Ignasi Viñolas i altres persones que assisteixen a alguns assaigs. També fan sessions privades per a diverses personalitats de les que no es pot precisar el nom, ja que les sessions es fan d'amagat i no n'ha quedat informació escrita. El mateix any 1942, es fa una sessió privada per a un grup de visitants procedents del país basc. Per aquest motiu, la Junta demana a les noies que es facin una faldilla ja que la indumentària encara està amagada a casa d'en Ramon Sesé. Per als homes, a darrera hora, en Sesé aconsegueix portar unes armelles i unes barretines.

Entre l'any 1942 i el 1945 no hi ha informació sobre activitats. El 1945, sense conèixer-ne la data exacta, l'Esbart fa dues actuacions a Barcelona, ambdues de caràcter social: la primera al Parvulari de Nostra Senyora del Coll i la segona a l'Orfenat Ribas, situat al carrer que més endavant serà l'avinguda de la Vall d'Hebron. Aquest tipus d'activitat és la més usual, ja que a l'empara d'institucions dedicades a qualsevol dels àmbits relacionats amb beneficència o obra social és més fàcil poder aparèixer a la llum pública. L'any següent, el dia 17 de novembre de 1946, l'Esbart visita la població de Santa Coloma de Gramenet per fer una ballada per als malalts ingressats al Sanatori de l'Esperit Sant. Aquesta visita representa la sortida del grup fora de la ciutat de Barcelona i, malgrat que la distància entre Barcelona i Santa Coloma de Gramenet és curta, cal valorar el fet com un avenç important.

Tot i que no ho podem afirmar, hi ha un fet que sembla ser el causant del desconeixement de les activitats de l'Esbart entre 1942 i 1948. Ens referim al fet d'haver usat en algunes ocasions, no sabem si moltes o poques, el nom de Secció Folklorica de l'Ateneu Obrer de Barcelona, segurament en correspondència al reduït lloguer que l'Esbart paga a l'entitat que l'acull. La darrera ocasió en què s'utilitza aquesta denominació és l'any 1948, concretament el dia 21 de març a Badalona.

Nous aires, nous projectes

El 1947, l'Esbart torna a fer un pas endavant en un intent per normalitzar les seves activitats i els dies 21 de juny i 20 de juliol col·labora en actes realitzats al Teatre Studium i el dia 12 d'octubre ofereix una ballada pública a la Barceloneta, amb motiu de la Festa Major d'aquesta barriada marinera. Pocs mesos després, el mes d'abril de 1948, Francisco Franco fa pública la derogació de l'estat de guerra, cosa que facilita el moviment de persones i el trasllat de col·lectius.

L'any 1947 es comença a parlar d'allò que més endavant s'anomenarà Secció Infantil de l'Esbart Català de Dansaires, concebuda com a planter per assegurar el relleu generacional. S'inicien els assaigs amb catorze components, la majoria d'ells noies. Alguns dels nens i nenes són familiars dels dansaires grans o dels membres de la Junta, però també n'ingressen d'altres a través de coneixences i amistats. La responsable de la Secció Infantil és una de les filles d'en Felip Blasco, la Roser, ajudada per la seva germana Maria que l'acompanya al piano. A partir d'una temporada d'assaigs i amb el grup cohesionat, l'any següent la Secció Infantil programa les seves activitats, algunes en solitari i altres acompanyant el grup dels dansaires grans.

El 1948 es produeix el reconeixement exterior de la Dictadura i s'inicia la normalització de les relacions econòmiques i diplomàtiques entre Espanya i els països occidentals i, en conseqüència, es signen acords comercials amb França i Anglaterra i s'aconsegueix la concessió de crèdits procedents dels bancs americans.

Aquest canvi en la vida política espanyola, juntament amb la derogació de l'estat de guerra ja esmentat i malgrat els enfrontaments entre la policia i militants de la CNT a Barcelona i els consells de guerra que jutgen els detinguts, facilita l'aflorament públic d'algunes associacions i entitats, com ara l'Esbart, tot i que amb el nom castellanitzat d'Esbart Catalán de Danzantes.

A partir d'aquest moment, és més fàcil tornar a resseguir la vida de l'Esbart ja que es reprèn el registre d'activitats al llibre on es detallen i es disposa també d'actes, algunes molt breus, de les reunions de la Junta Directiva.

Aquest any 1948 s'inicia amb una proposta engrescadora: organitzar un acte d'homenatge a Aureli Capmany amb motiu del seu vuitantè aniversari. El suggeriment parteix de Felip Blasco que l'exposa als seus companys Ventura, Vilaresau i Bel que l'accepten i es posen a treballar plegats amb il·lusió. La idea inicial era comptar amb la participació d'altres esbarts dansaires, però l'han d'abandonar en adonar-se que algunes entitats ja havien previst un programa d'actes per festejar Capmany. Per això, a partir d'aquest moment l'Esbart Català de Dansaires emprèn en solitari l'organització d'un acte d'homenatge i decideix «fer per nostre compte un acte que sense tanta volada i en caràcter íntim fos digne». A l'equip inicial s'hi afegeix Emili Marqui, jove i dinàmic, que ha estat deixeble de Capmany als «Petits ballarins de Sant Just» i més endavant, a petició dels companys, en Joan B. Soler Bru que és requerit per la seva experiència.

El fet de trobar un espai idoni per realitzar la festa d'homenatge, que ha d'incloure un repertori de balls per al qual cal un espai adequat i ampli, els porta a considerar totes les sales del centre de la ciutat. Finalment, les possibilitats es redueixen a dues: la Sala Mozart situada al carrer de la Canuda (avui desapareguda) i la Cúpula Coliseum, situada a la Gran Via de les Corts Catalanes. La tria, per qüestions tècniques i materials, es decanta per la segona opció tot i que no s'hi pot fer la festa el dia 28 de febrer, com s'havia previst, sinó el dia 6 de març.

L'esdeveniment, que també s'aprofita per celebrar el quarantè aniversari de la fundació de l'Esbart, té al darrera encara un altre objectiu: el ressorgiment públic de l'entitat amb un acte d'homenatge molt ben pensat, ben organitzat i de prestigi. És, de fet, la clau de volta que reobre la trajectòria de l'Esbart i el fa passar de la clandestinitat a la llum pública, de l'activitat invisible a la visible. L'acte també serveix

d'excusa per treure de l'amagatall, definitivament, el vestuari de l'Esbart que dormia amagat a casa de Ramon Sesé des de feia deu anys.

El dia 24 de febrer de 1948, el Consell Directiu a través del President Josep Ventura, adreça a Aureli Capmany la carta comunicant-li l'acte:

"Mestre Aureli Capmany:

Estimat Mestre:

Properament comptareu els vuitanta anys. I aquest esdeveniment, conjugant-lo amb la quarantena d'aquest Esbart Català de Dansaires, el volem festejar.

Dansaires i amics us oferim una festa íntima, recordant-vos la vostra meravellosa obra i ens plauria escoltar de nou la paraula tant autoritzada vostra; reviure aquells temps inoblidables, els somnis ardorosos de les vostres prèdiques i de la joventut.

Comptem amb Vos! Tant com Vos podeu comptar amb nosaltres sempre frisosos del vostre consell, del vostre mestratge.

A la vostra indicació ens posarem d'acord amb l'ordre i detalls de la festa íntima projectada.

Tingueu tot hora bona salut i maneueu sempre als vostre devots."

Segons comenta Felip Blasco a la *Memòria de l'organització de l'homenatge a Aureli Capmany*, a cada reunió sorgeixen noves propostes, noves idees per l'acte. Després de diversos intercanvis d'opinions, s'acorda confeccionar un llibre commemoratiu amb les signatures dels socis de l'Esbart que s'il·lustra gràcies a la col·laboració de Manuel Alonso i Francesc Albert. També s'aprova fer una nova ensenya de solapa i regalar la primera a Capmany. Una altra proposta que s'accepta i es duu a terme és la convocatòria d'antics dansaires que hagin ballat amb Capmany i fer-los protagonistes de l'acte incloent-los en tres de les danses programades. El programa de mà també és una de les idees més ben rebudes i agraïdes, en el qual col·laboraren els socis Josep Ventura, de professió litògraf, i Josep Bòria, impressor.

Tota l'entitat treballa amb la vista posada en l'acte del dia 6 de març. Felip Blasco signa una lletra, datada el dia 14 de febrer, que s'envia a tots els associats, antics socis, amics i col·laboradors comunicant i convidant-los a l'acte:

"Benvolgut amic,

Em plau adjuntar-vos a la present un programa de la festa íntima que antics components de l'Esbart Català de Dansaires han organitzat en honor de tots els que havien estat de l'esmentada entitat i especialment per homenatjar el nostre volgut director honorari Aureli Capmany en commemoració del seu vuitantè aniversari.

Confiant que us plaurà assistir-hi us reservem una invitació gratuïta que podeu venir a buscar els dies feiners de 11 a 1 i de 6 a 8 a Vila Layetana nº 99 garatge Sr. Emili Marqui, i els

diumenges dies 22 i 29 de 10 a 1 al carrer Montcada nº 12 pral. Si desitgeu més invitacions el mateix Sr. Marquí us dirà la manera d'adquirir-les.

Si durant tot el dia 29 no heu passat, farem ús de l'esmentada invitació.

Una forta estreta de mà

Felip Blasco

L'acte s'obre a les 10 del vespre amb la intervenció de Joan B. Soler Bru glossant la figura de Capmany. Segueix la intervenció d'Aureli Capmany amb una conferència titulada *El passat i el present de la dansa popular*, molt interessant per la història de l'Esbart Català de Dansaires i pel relat sobre els inicis de la història de l'entitat fet en primera persona per un dels seus protagonistes. A continuació, s'obsequia Capmany amb el llibre commemoratiu, una ensenya i una pipa. L'acte continua amb l'execució de deu danses, acompanyades musicalment al piano per Ricard Llansà, director musical, i Maria Blasco, pianista i exdansaire. Segons l'ordre del programa es ballen l'Espunyolet d'Espunyola, l'Esquerrana de Senterada, l'Indiot de la Seu d'Urgell, la Bolangera de Castellbó, el Ball Cerdà de Viladrau, la Dansa de Castellterçol, el Ballet de Sant Julià de Vilatorrada, La Contradansa de Barcelona, Les Danses de Vilanova i la Geltrú i, per tancar, el Ball de les Gitanes de l'Arboç. El mateix Capmany fa la presentació de cada un dels balls i tanca el Ball de les Gitanes recitant el parlament del Gitano Gros amb una composició feta amb motiu de la diada. Segons Jaume Simon, que com altres dansaires va estar present i va ballar, l'acte «va ser molt emocionant, de pell de gallina, especialment quan Capmany va fer de gitano gros al Ball de les gitanes».

L'organització, el desenvolupament i les despeses realitzades amb motiu de l'acte d'homenatge a Aureli Capmany es poden resseguir gràcies a la nombrosa documentació que es conserva: col·laboradors, balladors que van participar a cada dansa, memòria, balanç d'ingressos i despeses i també els textos que s'hi van llegir. De l'acte també en queda constància a l'acta de la reunió de la Junta Directiva realitzada el 13 de març que tanca el buit documental de l'entitat a causa de la Guerra Civil espanyola a la immediata postguerra.

Tres mesos després de l'acte d'homenatge a Aureli Capmany organitzat per l'Esbart, té lloc un altre acte d'homenatge aquest cop organitzat per un bon nombre d'entitats barcelonines que deleguen en representants seus per formar la Comissió Homenatge a Aureli Capmany.

Aquesta Comissió tramet al President de l'Esbart Català de Dansaires el convit, signat per Agustí Duran, Secretari de la Comissió i amic de Capmany, per formar part de l'acte d'homenatge en aquests termes:

"Molt senyor nostre:

En l'avinentesa de celebrar-se el dia 6 de juny aquesta gran festa del nostre folklore, en la qual les entitats que es preocupen de l'art popular i de la cultura, reten un tribut d'homenatge a l'insigne patrici que ha dedicat el millor de la seva vida a investigar i divulgar un dels aspectes més interessants de la nostra tradició, la Comissió que ha tingut la missió de portar a cap

l'organització d'aquest acte, veuria amb molt goig, la vostra assistència al mateix, la qual donaria un relleu superior a l'homenatge al nostre Aureli Capmany.

Esperant que voldreu trobar-vos amb nosaltres aquell dia, ens plau saludar-vos ben afectuosament.

Per la Comissió

A. Duran. Secretari

La reunió del dia 13 de març de 1948, que es celebra al bar Heidelberg de la Ronda de la Universitat, és llarga i densa: es repassa l'acte d'homenatge a Capmany i se n'exposen els comptes econòmics, es parla sobre la Secció Infantil, es decideix imprimir sobres, rebuts i altra papereria, Blasco proposa organitzar excursions i visites als museus, s'aprova col·laborar en l'acte final d'un concurs de sardanes i finalment s'acorda tornar a celebrar reunions de Junta els dimarts havent sopat. Paral·lelament, es reprèn la programació de l'Esbart Català de Dansaires, mentre la Junta Directiva intenta legalitzar l'entitat un altre cop, cosa que suposa moltes gestions i visites al Govern Civil que són fetes pacientment per Emili Marquí.

El viatge del dia 8 de maig de 1948 a Figueres suposa la recuperació dels llargs viatges anteriors a la Guerra Civil, i en aquest cas encara amb més motiu ja que a causa de l'horari dels actes i la distància tot el grup de l'Esbart Català de Dansaires ha de dormir a Figueres perquè a l'hora que acaben de ballar ja no hi ha tren de retorn. El grup es troba a les 7 de matí a l'estació de França «i d'aquesta manera començava la nostra primera sortida llarga i amb el nostre gloriós nom després de més de deu anys de silenci voluntari». En arribar a Figueres, on són molt ben acollits i tractats, l'horari és atapeït: es canvien de roba, ballen a la plaça de l'Ajuntament, anomenada com tantes d'altres *del Generalísimo*, i assagen al camp de futbol abans d'anar a dinar a l'Antic Hotel Teixidó, segons consta a la memòria que es fa del viatge:

«Com que les dents estaven ben esmolades, el dinar fou ben rebut, la minuta era la següent; entreteniments compostos de; anxoves, olives, enciam, pernil, botifarra catalana i llonganissa; macarrons à la italiana i carn rostida amb patates; per postres un platet de crema, pa i vi; tot abundant i força ben condimentat».

La sobretaula però ha de ser curta, ja que a les 5 de la tarda han de ser altre cop a la plaça de l'Ajuntament convenientment vestits on són convidats a pastes i cava. Després de ballar al Campo Municipal de Deportes retornen a l'hotel on:

«El sopar es compongué de, sopa de pasta, faves estofades o mongetes bullides, peix i carn, per postres taronja ò plàtan ò ametlles, pa i vi; e igual que el dinar ben servit, ben fet i abundant.»

Després del viatge a Figueres es porten a terme un gran nombre d'actes a Barcelona. Entre ells, i per la transcendència històrica posterior que té, destaca la primera ballada a les Festes de Sant Roc de la plaça Nova el dia 17 d'agost. El fet que motiva la presència de l'Esbart Català de Dansaires a les Festes de Sant Roc és ben fàcil: Emili Marquí, component de l'Esbart Català de Dansaires i membre de la Junta Directiva, ho és també de la Comissió de Festes de Sant Roc de la Plaça Nova.

Marqui proposa a l'Esbart Català de Dansaires anar a ballar a la plaça Nova argumentant que «les d'aquesta Plassa són molt distintes de les demés perquè són tradicionals i sempre organitzades amb bon gust», tal i com s'explica a la memòria d'activitats de l'any 1948, i al mateix temps gràcies a les seves gestions, la Comissió de Festes accepta comptar amb la presència de l'Esbart Català de Dansaires que balla dues danses del seu repertori. Aquest és l'inici d'una llarga col·laboració entre ambdues entitats que arriba als nostres dies amb bona entesa i amistat.

Un altre dels actes que consta a la relació d'activitats de l'any 1948 és el primer aplec social de l'Esbart Català de Dansaires a la Vila Llobet de Valldoreix (Sant Cugat del Vallès). La casa i l'extensa finca de Vila Llobet són propietat del soci Lluís Llobet que les posa a disposició de l'Esbart per fer-hi una jornada festiva amb els dansaires, els socis i els familiars amb l'organització, al matí, de diverses activitats de lleure: jocs de trencar l'olla, curses de sacs, etc., un àpat comunitari i l'execució d'un repertori de balls a la tarda que compta amb la presència de veïns i altres convidats de Lluís Llobet. L'Aplec es celebra diversos anys i és motiu d'una preparació i organització molt acurada que acaba incorporant la cançó, el teatre, conferències no massa llargues i altres activitats.

Abans d'acabar l'any, encara participen en actes organitzats al Club Helena i al Teatre Escola, en aquest darrer cas al Festival de l'Agrupació Excursionista de Catalunya. El dia 11 de desembre, al mateix Ateneu Obrer es realitza una sessió privada en honor de Manuel Ribé Labarta.

L'activitat de l'any 1948 es completa gràcies a la proposta de Blasco de fer excursions i visites culturals que es materialitza en la visita al Museu d'Art Modern, a la Plaça del Rei i a la Casa Padellàs, a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, al Poble Espanyol amb la visita al Museu Etnològic i al Museu Mentora Alsina del Tibidabo.

L'Arxiu de dansa tradicional catalana

Com ja ha estat exposat anteriorment, l'any 1941 s'inicien les tasques definitives per donar forma i contingut a allò que actualment s'anomena *Arxiu de dansa tradicional catalana*. *Arxiu Capmany*, per diferenciar-lo de la resta dels fons documentals organitzats amb posterioritat i sense la seva intervenció, però amb la participació activa del President de l'Esbart Català de Dansaires, Josep Ventura, el mateix Aureli Capmany i altres socis de l'entitat.

Cada un dels col·laboradors es responsabilitza d'una tasca i la duu a terme des de l'inici fins al final de l'*Arxiu*. A l'apartat *Adicions* que es troba al principi de l'*Arxiu*, amb els capítols *Una mica d'història* i *Prefaci*, hi consten els col·laboradors i la seva tasca o responsabilitat:

Ventura i Llates-Josep. Nat a Barcelona qui disposat a servir-me de secretari ha escrit el que li ha estat dictat per sentir-se obligat a aportar-hi el seu ajut.

Vilaresau i Subirana-Francesc Xavier. Nat a Barcelona. Al assabentar-se de la confecció d'aquest INVENTARI, s'oferí contribuir-hi i fruit de bona lletra li ha estat encarregat de l'escriptura de les cèdules que en ell figuren.

Llansà i Claramunt, Ricard. Natural d'El Vendrell. Qui com ha estat explicat en el "prefaci" degut als seus coneixements musicals ha col·laborat en el que correspon a aquest art.

Ribera i Faig-Joan M^a. Nat a Barcelona. Ha contribuït amb la reproducció d'alguns gràfics.

Planes i Martí-Emili. Nat a Barcelona. Qui com a dibuixant ha col·laborat en el que correspon als gràfics.

Algué i Marigot-Juli. Natural de Manresa, artista, pintor i dibuixant qui ha col·laborat en la confecció de varis gràfics.

Muntaner i Pons-Juli: Nat a Barcelona. Relligador qui ha contribuït en cosir els fulls dels Apèndix.

Aquests són els responsables del fet que avui puguem gaudir d'aquesta valuosa eina per a la nostra consulta.

Capmany preveu la transcripció de la informació localitzada sobre dansa tradicional catalana. La còpia de la informació es fa manuscrita en fitxes ratllades, de mida 15,8 per 10 centímetres, dissenyades i impreses expressament. L'*Arxiu*, amb una idea clara de facilitar la consulta i la localització de la informació, disposa de diversos accessos o índexs a partir d'un índex o cos principal textual.

D'aquesta manera, podem consultar la informació sobre un ball des de l'índex principal anomenat *Descripció*, a partir de l'índex musical anomenat *Música* i l'índex d'il·lustracions anomenat *Gràfics* que comprèn fotografies (algunes inèdites encara avui), gràfics coreogràfics, fotografies de premsa, etc. L'accés a aquests tres índexs es fa a partir dels noms del ball o dansa, ordenats per ordre alfabètic.

Complementen aquests tres índexs dos més: l'índex de noms de poblacions de Catalunya anomenat *Topogràfic* i l'índex de dies de l'any anomenat *Calendari* que també comprèn diades o períodes significatius dins del calendari, com ara la Pasqua Florida o la Granada. Per tant, podem accedir a la informació sobre un ball tant si sabem el nom del ball, el nom del lloc on es balla o la data o diada en que és ballat.

Totes les fitxes de l'índex *Descripció* estan encapçalades a la dreta pel nom del ball o dansa, però no per les paraules ball o dansa, sinó per allò que anomenem el seu nom propi. Així, no buscarem «Ball de bastons» o «Ball de cavallets», sinó Bastons o Cavallets, per exemple. Només cercarem una d'aquestes dues paraules quan siguin el nom del ball sense cap més qualificatiu, per exemple «Dansa».

El nom propi del ball es troba, en majúscules, situat a la part superior dreta de les fitxes. A la part esquerra hi figura la informació sobre la localització geogràfica de la dansa. Sota la barra que separa tota aquesta informació bàsica hi ha la transcripció de la informació al cos de la fitxa que pot procedir d'obres publicades, obres inèdites, notes orals, treballs de camp, etc.

Sigui quina sigui la font de procedència, la citació sempre es troba darrera la paraula «Descripció». Si es tracta d'un text extret d'una publicació periòdica apareix el nom del diari o revista, el número i la data de publicació; si és un llibre hi trobem l'autor, el títol de la monografia i la informació d'on ha estat editat. Quan es tracta d'una documentació inèdita hi consta igualment l'autor i el títol, que pot anar seguit de la paraula «Inèdit».

La transcripció només es fa del fragment que parla del ball o dansa, de manera que la persona que fa la consulta pot decidir si consulta o no la font original per conèixer la resta del text. Per facilitar la consulta, en la transcripció del fragment de qualsevol text trobem en majúscula el nom propi del ball del qual es parla i subratllat el nom o noms d'altres balls dels quals també podem trobar informació a l'*Arxiu de dansa tradicional catalana*. Per exemple, a la informació sobre el Ball dels Cavallets Cotoners de Barcelona hi trobem el següent text:

“... y pagat en servei de la Ciutat, de ordre dels Il·lustres Concellers de 19 de 1676 ... per sis llances dels CAVALLS COTONERS y fer quatre branques de fusta per los Diablots y adobar ...”

D'aquesta manera sabem que a l'*Arxiu* també podem trobar informació sobre els balls de «Diablots», perquè aquesta paraula es troba subratllada a les fitxes referides als «Cavalls Cotoners».

Al final de cada fragment transcrit, sempre es troben les referències als altres dos índexs: *Música* i *Gràfics*, per indicar si en aquests dos índexs podem trobar la música del ball o bé alguna fotografia o gràfic coreogràfic. Quan per a un ball hi ha més d'una citació, aquestes es troben una darrera l'altra i sempre seguint el mateix esquema. Les fitxes de cada ball, quan són dues o més, sempre van numerades amb xifres romanes, cosa que permet l'ordenació amb molta facilitat.

A l'índex *Descripció* s'hi troba informació sobre poc més de dues mil danses catalanes. Això sí, amb contingut desigual entre elles que va des de la simple localització a la descripció més acurada de festa i ball. Quan sota la denominació d'una dansa s'hi apleguen diverses realitats, per exemple sota «Moixiganga», s'adjunta una fitxa al final de totes les descripcions amb el nom de les poblacions on es balla o s'ha ballat aquesta dansa per ordre alfabètic.

Seguint l'estructura de les fitxes de l'índex *Descripció*, les fitxes de l'índex *Música* porten el nom del ball o dansa a la dreta i el nom de la població on es balla aquest ball amb la música que segueix a continuació. Quan en una població s'ha documentat més d'una música per al mateix ball, les melodies estan identificades amb les lletres de l'alfabet, escrites en majúscula, de manera que a les fitxes de l'índex *Descripció* quan es remet a l'índex *Música* hi trobem informació d'aquest tipus: «Música: Vegis A», per exemple.

De forma semblant trobem les remissions des de l'índex *Descripció* a l'índex *Gràfic*. En aquest índex, les fotografies, gràfics coreogràfics, etc. estan identificats per l'anvers amb el nom del ball i de la població, i, si s'escau, la lletra que identifica aquella imatge quan existeix més d'una imatge del mateix ball a la mateixa població.

L'índex *Topogràfic* conté un seguit de fitxes per ordre alfabètic de poblacions, amb la informació geogràfica corresponent a la part superior de la fitxa. Sota la barra hi figuren, per ordre alfabètic, els noms dels balls i danses que se sap que s'han ballat en aquesta població concreta.

Finalment, l'índex *Calendari* conté un seguit de fitxes encapçalades per l'expressió *Calendari Folkloric de Catalunya*. A cada fitxa hi ha la següent informació: mes, dia, lloc, comarca, partit i província, a la que segueix la referència del ball que es balla aquest dia.

A més dels cinc índexs descrits, l'*Arxiu de dansa tradicional catalana* també conté alguns apèndixs. En un d'ells hi trobem la transcripció dels textos de nombrosos entremesos o balls parlats: dels balls d'en Serrallonga, balls de gitanes, ball de cercolets i fins i tot dels parlaments d'alguns balls de diables. L'organització de la informació en diversos arxius que donen multiplicitat de punts d'accés és molt útil a l'hora de fer una consulta. El disseny de l'arxiu demostra que va ser una tasca pensada i estudiada per rendibilitzar al màxim la informació continguda i permetre al lector una consulta fàcil i assequible.

El conjunt de l'Arxiu de dansa tradicional catalana que l'Esbart Català de Dansaires anomena Aureli Capmany en record de qui en fou el director, forma en el seu conjunt un corpus arxivístic i documental molt important per Catalunya.